СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 282. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 4. грудня, 1926. VOL. XXXIV. No. 282. Jersey City, N. J., Saturday, December 4. 1926. THREE CENTS.

КРАВЕЦЬКА ЮНІЯ БУНТУЄТЬСЯ ПРОТИ КОМУНІСТИЧНОГО ПРОВОДУ

РОБІТНИЧІ ЗБОРИ ЗАКИДАЮТЬ ЗРАДУ ЮНІЙНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА ЖАДАЮТЬ РЕЗИГНАЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 2. грудня. — Невдоволеннє кравецьких робітників з проводу невдачного страйку нюйорських кравців, яке варилося вже від довшого часу, вибухло нині справдішним бунтом зорґанізованих членів проти комуністичних провідників.

Почином до бунту була заява ґенеральної виконавчої ради межинародної юнії жіночих кравців. Ся рада відбувала наради в Готели Континентал, і там президент ради Сиґмен виступив з острим осудом способу ведення кравецького страйку в Ню Йорку.

„РОБІТНИКИ СТРАЙК ПРОГРАЛИ".

Заява голови ради стверджує наперед як факт, що страйкуючі жіночі кравці страйк програли. Вони не осягнули ні одного домагання, за яке страйк побивався. Вони не добилися признання ні одної засади, ні не поправили умов праці на синій нохоть.

„ПРОГРАЛИ ЧЕРЕЗ НЕЗДАРНИХ КОМУНІСТИЧНИХ ЛІДЕРІВ".

Друга частина заяви вдаряє в комуністичних провідників страйку.

Юнія програла страйк через те, що її вели нездарні провідники. Заява Сиґмена виразно каже, що головним виновником є нездарність комуністичного проводу страйку. Наперед страйку зовсім не було потреба, бо й найкращий страйк тут не міг осягнути того, що можна було осягнути переговорами без страйку. Страйк заряджено перший відай раз в історії сеї юнії після засади диктатури, себто не питаючи членів юнії.

В сей спосіб почався двайцятьтижневий страйк, безправно початий, нездало ведений, коштовний і невдачний. Своєю нездарностю комуністичні провідники довели до сього, що юнія стратила на страйк 3 міліони долярів юнійного гроша, затягнула юнію в страшні довги, а нічого для робітництва не осягнула.

Страйк був ведений нездарно. Провідники страйку мали частійше займатися чорненнєм некомуністів, як справдішним веденнєм страйку. Вже самою своєю присутностю в проводі страйку вони зробили страйкови найбільшу шкоду, бо відбили симпатії ґазет, без яких вигранa страйку неможлива.

На основі таких фактів Сиґмен закликує членів юнії жіночих кравців почати боротьбу за вичищеннє юнії, себто скиненнє комуністичних провідників, яких він називає „нездарними й злочинно недбалими".

РОБІТНИЧІ ЗБОРИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ КОМУНІСТИЧНОГО ПРОВОДУ.

В кілька годин після того, як видано сю заяву, в салі Купер Юніон зібралися доривочно величезні збори членів юнії жіночих кравців. У вічу могло взяти участь 3,000 робітників. Решта мусіла забратися домів.

Збори сейчас вхопилися за клич „прочистити юнію". Вони постановили вислати депутацію, яка мала найти Сиґмена й привести його на збори. В якийсь час опісля Сиґмена внесено на збори на плечах робітників. По його промові, яку принято з незвичайним запалом, робітники ухвалили резолюцію, в якій осуджують комуністичних провідників страйку та домагаються від них сейчас зрезиґнувати.

ЗЕЛІЗНИЧІ РОБІТНИКИ ДІСТАЛИ ПІДВИЩКУ.

НЮ ЙОРК, 2. грудня. — Арбітраційна Рада, зорґанізована на основі так званого зелізничого закона Вотсона-Паркера, видала нині своє перше ореченнє. Ходило тут о домаганнє кондукторів і трейнменів східних зелізниць о підвишку.

Рада признала таку підвишку. Підвишка має початися з днем 1. грудня. Дістали її 89,000 робітників. Кошта підвишки для зелізниць будуть виносити 15 міліонів долярів на рік.

ЗАМКНЕННЄ ФАБРИКИ ФОРДА.

ДІТРОЙТ, Мишиґен, 2. грудня. — Вчора замкнено роботу на фабриках Форда. Дирекція каже, що фабрики замикається всего на один тиждень, щоби зрівноважити матеріяли. Мимо сього про причини замкнення кружляють другі поголоски.

РОЗБИТТЄ ДВОХ КОРАБЛІВ НА СКАЛАХ.

КАЛЮМЕТ, Мишиґен, 2. грудня. — На скалах Ківіно Пойнту, на Озері Супіріорі, розбилися парові кораблі Сити оф Бенгор і Томас Мейтем.

Залоги обох кораблів урятовано.

ГОЛОСУВАЛИ ЗА НЕБІЩИКОМ.

СЕЙЛЕМ, Месечузетс, 2. грудня. — При остаточнім перечислюванню голосів, відданих при послідних виборах в повіті Есекс, показалося, що там віддано 8,126 голосів на людину, яка вже два роки тому померла. Покійник був кандидатом на уряд повітового комишенера.

ВИКОНАЛИ КАРУ СМЕРТИ НА ПОЛІСМЕНІ.

ОСИНИНҐ, Ню Йорк, 2. грудня. — В місцевій стейтовій тюрмі виконано нині кару смерти на Джані Дж. Бренені, бруклинськім полісмені, засудженім за вбийство крамаря Самуеля Крайнена. Бреденові адвокати просили нюйорського ґубернатора Смита о здержаннє екзекуції, але Смит відмовився.

ФРАНЦІЯ МАЄ ЧИМ СПЛАЧУВАТИ ДОВГИ.

ПАРИЖ, 1. грудня.— Премієр Поанкаре, який є заразом французьким міністром фінансів, заявив, що державна каса вакупила стільки чужої валюти, що може оплатити всі свої заграничні зобовязання, які припадуть на слідуючий рік. Кромі сего каса зверне Банкови Франції сего року 2,000,000,000 фр., себто ту суму яку вона повинна була сплачувати кождого року, а яку тепер платить перший раз.

РЕПРЕСІЙНИЙ ДЕКРЕТ ПРОТИ ПРЕСИ В ПОЛЬЩІ.

Актуальним питанням дня — це репресійний закон проти преси, який видав президент польської републики під датою 6. листопада. Декрет так горендальний, що навіть польська преса правиці починає гостро проти нього виступати. Декрет звертає своє вістря в першій мірі проти непольської преси. Всяка критика влади є на його основі виключена, а за критичні голоси чекає кара до 6 місяців вязниці або великої грошевої кари.

Декрет цей цікавий ще тим, що на його основі кожна редакція мусить видавати авторів непропущених цензурою голосів, чого досі не вимагала навіть австрійська процедура.

ПРОТЕСТ УКРАЇНСЬКИХ РЕДАКЦІЙ ПРОТИ ДЕКРЕТУ.

Для заняття становища супроти нового репресійного закону проти преси відбулася дня 9. листопада нарада представників усіх українських редакцій у Львові, на якій рішено оголосити рішучий протест проти цього розпорядку, як наскрізь реакційного. Розпорядок цей — це нечуваний акультурний акт, звернений в першій мірі проти української преси. Протест підписали представники всіх українських часописей, одначе прокуратура його сконфіскувала.

РОКОВИНИ З ДНЯ ІСНУВАННЯ КАПЕЛІ „ЗОРЯ".

Дня 26. жовтня минув рік з дня існування капелі „Зоря" в Дніпропетровському. За рік капеля влаштувала більш як 60 концертів по робітничих районах, робітничих клюбах та сельбудах. В репертуарі капелі до 150 творів ріжних композиторів.

УВІЧНЕННЯ ПАМЯТИ ІВАНА ФРАНКА.

Для увічнення памяти Івана Франка президія Чернигівського окрвиконкому ухвалила назвати Остерський Педтехнікум іменем Івана Франка та встановити дві стипендії імени письменника.

ЗАКІНЧУЄТСЯ ДРУКОМ ТРЕТИЙ ТОМ СЛОВНИКА ЖИВОЇ МОВИ.

Закінчується друком третий том словника живої української мови. За угодою, що її склала ВУАН з київською філією Держвидаву, словник видається коштом філії.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Сим повідомляється Вп. пп. Секретарів відділів У. Н. Союза, що висилка календарів на рік 1927 для членів У. Н. Союза вже розпочалась і що вже вислано канлендарі на адресу пп. секретарів для слідуючих відділів:

Вислано експресом 3. грудня:

Від. 146, 161, 183 (2 пак.), 220 (2 пак.), 221 (4 пак.), 230 (2 пак.), 235 (2 пак.), 251 (2 пак.), 258.

Котрий би зі згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня виславння календарів, нехай повідомить Адміністрацію „Свободи".

КРАСНОГРАДСЬКИЙ РОБСЕЛЬТЕАТР.

Красноградський робітничеселянський театр ім. Котляревського широко розгорнув роботу в Краснограді, в Полтавській окрузі. Театр користується успіхом і за 6 місяців свого існування пропустив більш як 4,000 глядачів. В репертуарі театру песи: „Безталанна", „Наталка Полтавка", „Батальон мертвих", „Землетрус", „Родина щіткарів" та инш. Умови роботи театру важкі через відсутність постійної допомоги.

75-ТИРІЧЧЯ ЦЕНТРАРХІВУ СТАРОДАВНІХ АКТІВ.

В січні 1927 року минає 75 років існування центрального архіву стародавніх актів. Архів має акти та грамоти, починаючи з 14-го і до початку 19-го століття. В УСРР — це один з найбільших архівів, де зібрано багато матеріялів до стародавньої історії України. До цього часу видано 50 томів історичних матеріялів, що переховуються в цьому архіві.

В архіві є біля 6 міл. грамот та документів. З усіх грамот третина писана старо-українською мовою, решта — латинською та польською.

З нових історичних матеріялів є грамота так званого „Лже Димитрія", що подає нове освітлення організації управління московською державою за часів його царювання.

Збереглися стародавні історичні акти, що належать до часів Литовської Унії.

Є автоґрафи всіх кошових Запорожської Січи, гетьманів від Богдана Хмельницького почавши до останнього гетьмана Розумовського, грамоти та автоґрафи Стефана Баторія та инших польських королів і російських царів.

НА ХЕРСОНЩИНІ БУДУВАТИМУТЬ 8 ЕЛЄВАТОРІВ НА 1,150 ТИСЯЧ ПУДІВ.

Окрвиконком визнав за потрібне збудувати на Херсонщині елеватори на зелізничій станції та пристанях.

В першу чергу будуватимуть елеватори: в Каховці (на 500 тис. пуд.), Снігірівці-Петрівському та Береславі (на 50—60 тис. пуд. кожний).

В Окадівську та Хорлах будуватимуться елеватори на 150 тис. пуд. кожний, на Качкарівці і Голій Пристані на 100 тис. пуд. кожний.

Постановлено також порушити перед центром питання про швидке збудування великого елеватора в Херсонському порті.

СТАН УКРАЇНІЗАЦІЇ НА КИЇВЩИНІ.

Окружна комісія в справі українізації перевірила стан українізації радянського апарату. 60% перевірених співробітників установ зараховано до 3-тої категорії. Зареєстровано випадки рецидиву української неписьменности.

Комісія притягає до карної відповідальности керовників 50 установ за прийом на роботу осіб, що не знали української мови та за ведення діловодства російською мовою.

Обслідування районів округи виявило катастрофічний стан діловодства. Зазначено також випадки ворожого відношення до українізації.

Комісія зазначила, що окрпрофрада почала роботу в галузі українізації і організувала навіть курси, але потім занедбала цю роботу і справа завмерла.

Співробітників, що їх зараховано до 3-тої категорії, буде звільнено з посад.

НІМЕЦЬКИЙ КАЙЗЕР ОБРАЖЕНИЙ НА СВОГО СИНА.

БЕРЛІН, 30. листопада. — Бувший німецький кайзер дуже образився на свого найстаршого сина бувшого престолонаслідника Вільгельма за те, що він написав книжку, в якій називає свого батька малощо не божевільним, а його другу жінку „зизоватою і пискатою".

Кажуть, що кайзер покликав тепер до Дори свого наймолодшого сина і мабуть йому віддасть заступство родини Гогенцолернів в Німеччині, а найстаршому вкоротить грошеву допомогу. Це буде таки найбільшою карою.

ВИВЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО РУХУ НА УКРАЇНІ.

Минулого місяця у ВУАН відбулося велолюдне засідання комісії вивчення громадського руху на Україні.

Заслухано велику доповідь директора центрального історичного архіву про 50-тиріччя видання цензурного акту 1876 року. Цим актом уряд Олександра II. цілком забороняв друкувати українською мовою, привозити закордонну літературу українською мовою, та влаштовувати українські вистави.

Тодіж було закрито ґазету „Киевський Телеграф", що співчувала українському рухови.

СЕРЕД УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ.

Молодий український композитор І. Руденко написав увертюру на українські теми для оркестри народніх інструментів.

Б. Яновський здав оперному трестови два акти опери „Вибух" — лібрето на сюжет песи „Тимошева Рудня".

Д. Ревуцький переводить запис пісень зібраних Осіюком на Холмщині. Пісні — побутові, історичні та обрядові (біля 200 пісень: деякі з них оригінальні, а деякі є варіянти відомих народніх пісень).

РОЗОРУЖЕННЯ НІМЕЧЧИНИ НА РАДІ ЛІГИ НАЦІЙ

ПАРИЖ, 2. грудня. — Британійський міністер заграничних справ Чемберлейн по дорозі до Женеви, вступив відвідати в Парижі Бріянда, щоби обговорити справи, які будуть вирішуватися на теперішній сесії Ради Ліги Націй. Найбільше обходить всіх справа розоруження Німеччини. Нема сумніву, що Німеччина сформулує свої бажання так: Негайна евакуація Надренії і контроля Ліги над її оуруженнем, але того рода контроля як її виконує Ліга й над другими державами.

Поминувши Францію, яка не хоче дати Німеччині висмикнутися цілковито з під особлившої контролі, має замітя ще й Англія, бо Німеччина виготовляє далі гармати і висилає їх совітам, а заказ обходить в сей спосіб, що не викінчує роботи, а тільки виконує найважнійшу часть, а решту докінчує в Росії.

Польща знова домагається знищення німецьких фортів в Кеніґсбергу і тих, що їх побудовано здовж Кустрін-Ґльоґав лінії, які загрожують данціґському коридорови.

Всі ті справи дуже важкі. Загально думають, що Чемберлейн, Бріянд і Штреземан знайдуть таки остаточну формулу, за якою заявиться більшість їх парляментів.

ПЯТЬОХ ҐЕНЕРАЛІВ ЗЛУЧИЛОСЯ В ХІНАХ ПРОТИ АРМІЇ КАНТОНСЬКОЇ.

ПЕКІНҐ, Хіни, 2. грудня. — З огляду на небезпеку, яка загрожує з боку побідоносної червоної кантонської армії, яка контролює територію з 200,000,000 мешканців, злучилися всі другі побиті ґенерали в одну цілість і вибрали диктатором ґенерала Ченґа. Не входить до них тільки армія ґенерала Ву і армія національна. Ченґ обрав за свою кватиру місто Тіентсин.

ЧОГО ДОМАГАЮТЬСЯ СТРАЙКУЮЧІ В ХІНАХ.

ГАНКОВ, 2. грудня. — 5000 страйкуючих в британійській фабриці виробу цигареток видали відозву, в якій подали, що їх боротьба не йде тільки за кращу заробітну плату, але рівнож вони боряться проти британійського імперіялізму і за еманципацією Хін. Вони заявляють, що не перестануть боротися, доки не осягнуть повної побіди.

ТРОЦЬКОМУ ЗНОВА ВІДОБРАЛИ УРЯД.

МОСКВА, 2. грудня. — За опозиційні виступи карають Троцького далі, усуваючи його від всіх урядів, які він займав. Тепер усунено його з головства Дніпрових водно-електричних заводів, а на його місце поставлено Рукимовича.

ГОРА УСУВАЄТЬСЯ ДАЛІ.

ПАРИЖ, 2. грудня. — Гора, яка усунулася тому тиждень в селі Рокебіліер на Рівієрі і забрала з собою 10 домів та забила 20 людей, усувається далі. Завалюється один дім за другим, а населення приглядається з далека страшному нещастю.

ЛЮДЕНДОРФ БЛИЗЬКИЙ СМЕРТИ.

МОНАХІЮМ, Баварія, 2. грудня. — Головний кватирмайстер німецької армії в часі війни ґенерал Людендорф мусів піддатися операції вола. Операція випала не дуже щасливо, бо лікарі твердять, що години його життя почислені. До него прибула жінка, з якою він недавно одружився, але він її вже не був в силі розпізнати.

ЗАІМПОНУВАВ ВСІМ ЖІНКАМ.

ЛОНДОН, 2. грудня. — Професор Мурдок Камерон з університету в Ґлезґов показував в шпиталю делеґації матерей як треба втихомирювати малі діти. Він брав кричачі діти одну за другою і втихомирював їх в кількох секундах.

Всі матери, а між ними була і дочка англійського короля Мері, мати двох дітей, з захопленнем приглядалися тому експеріментови. Всі вони його дуже хвалили, але секрету, як то можна заспокоїти так скоро дітей, таки не довідалися.

ХТО ДОПОМАГАВ СТРАЙКУЮЧИМ АНҐЛІЙСЬКИМ МАЙНЕРАМ.

ЛОНДОН, 2. грудня. — Секретар майнерської юнії Кук заявив, що майнери зібрали за один день „Флед Дей" в Лондоні більше на допомогу страйкуючим як виносила вся допомога, яку вони одержали від американської юнії.

Кук перед своїм відїздом до Москви подав, що майнери одержали з чужих країв як допомогу 1,843.839 фунтів стерлінґів. З того совіти переслали 1,500.000 фунтів, а всі другі краї 40.000, а Америка всего 16.624 фунтів.

РАБІН ПОКИНУВ РУМУНСЬКИЙ СЕНАТ.

БУКАРЕШТ, 2. грудня. — Рабін Цирельзон, який репрезентував в сенаті жидівську громаду в Бесарабії, зрезиґнував зі свого становища в сенаті. Сталося це по тій причині, що його мову, звернену проти антисемітизму в Румунії, викинено з протоколів. Його резиґнацію прийнято 80 голосами проти 17.

ФРАНЦІЯ ПРОДАЄ СІРНИКОВИЙ МОНОПОЛЬ.

ПАРИЖ, 2. грудня. — Французьке правительство виготовляє проект відступлення торговлі сірниками приватному підприємству. Досі виріб і торговля були в руках держави. Держава ввійде мабуть в умову з певною групою фінансістів, яка буде доставляти державі певну скількість сірників з тим, що чистий дохід буде поділений на дві половини: одну одержить держава а другу підприємці.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Загряницю:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БОЯТИСЯ ВОВКА, НЕ ЙТИ В ЛІС

Коли зачалася в нас боротьба з рутенством, візантійством і назадництвом, почали деякі люде, особливо з противного нам табору, підносити лямент, що з тої боротьби нічого доброго не вийде. Вони твердили, що краще терпіти лихо, коли воно є, як розбивати й так вже розбитий наш народ. А найбільшим їх арґументом було те, що ця боротьба припинить цілковито допомогу рідному краєви, бо зневірений нарід не схоче давати ніяких жертв і на ніяку ціль. Вони підносили, що тих жертв не збере тепер еипскоп, але й не дістане їх Обєднанне, бо воно вмішане в ту боротьбу.

Та загал свідомих людей прийшов до иншого заключення. Він бачив, що відносини в нашім власнім нутрі чим далі тим стають гірші. В наші ряди починала загнізджуватися гнилизна, цілковита байдужність, падала ідея. Треба було за всяку ціну шукати кореня лиха, а з ним і способу ратунку. По тій причині треба було ріщитися, або толєрувати зло, або з ним боротися.

Наша еміґрація вибрала дорогу боротьби. Як живі і свідомі люде, ми не могли приглядатися спокійно руїні духового і матеріяльного доробку нашої еміґрації. Ми бачили, що наша звязь з рідним краєм зачинає в надзвичайно скорому темпі слабнути, а раз вона цілковито ослабне, прийде в національному розумінню конець і самій нашій еміґрації.

Страшили нас занепадом жертвенности на край, але ми були цего переконання, що нам нема чого боятися, бо з неї за кілька місяців і так нічого не вийде, коли ситуація не поправиться, коли дух гнилизни буде далі панувати.

І думаємо, що ми не завелися в наших рахунках. Бо з боротьбою відродилося й наше національне життя в Америці. Вже давно не бачили ми стільки наших людей на вічах і на наших національних святах, що їх тепер бачимо. І ще ніколи ті віча і свята не відбувалися більш поважно, як вони тепер відбуваються. Не чути ніяких нападів, ніяких лайок, як це бувало, люде розбирають справи холодно і з розвагою. Слідний у нас великий і то дуже великий поступ.

Не впала й жертвенність для краю. Ніколи не були би ми зібрали того, що можемо вислати до краю тепер, колиб відносини панували такі, які були досі. Через боротьбу в народі зросло взаїмне довіря і великий нахил до обєднання національних сил. З тим зросла і жертвенність. $1,837, які вислало Обєднанне в листопаді до краю, є найкращим доказом правдивости наших тверджень. Нам треба було прочистити атмосферу і взятися до боротьби.

В ДЕНЬ ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА

(Промова, виголошена д-ром Клодницьким на листопадовім святі в Мінеаполіс, Мінн.).

I.

По всім усюдам, де живуть лише Українці,. особливо ті, що походять з західно-українських земель, де лишень у груді бєсь любовю до України щире серце, там святкують день Першого Листопада, як народне свято-торжество, бо в день Першого Листопада припадає річниця проголошення Західно-Української Народної Республики (З. У. Н. Р.)

День Першого Листопада 1918 р., це день воскресення українсько-західних земель до державницького життя після століть неволі.

День Першого Листопада це перший день змагань „віковічних рабів" з оружам в руці.

День Першого Листопада, це небувалий празник пролиття крови і пожертвування „душі і тіла" за Волю, кращу Долю народа і за Державу.

День Першого Листопада, це хрещення безіменної етнографічної 5-міліонової маси — певним українським і державним іменням перед світом.

День Першого Листопада, це тріюмф збудженої із віковічного сну народньої сили, це свято революції.

II.

Кожний Українець західно-українських земель святкує по своїм силам листопадове свято.

Його тишком-нишком святкує народня маса під польською кормигою — молячись усердно до Всевишнього, щоб Він зглаздив і змів з лиця нашої землі ляцько-панську язву.

Його тишком-нишком святкує запроторений в польську тюрму молодий революціонер, насталюючи своє завзяття і присягаючи кроваву пімсту гнобителеві Ляхові.

Його святкують немічні батьки та зморені голодом сироти, котрим лютий Лях помордував синів а дітям батьків.

Листопадове свято святкує по цілому світу розсіяна і змаргана лихоліттям політична еміграція, готова кождої хвилі зложити своє тіло і душу за свою державу.

Листопадове свято святкує також свідома заморська еміграція, складаючи при тій нагоді матеріяльний даток: дехто на інвалідів, дехто на сироти по поляглих героях — а дехто на свячені ножі, якими незабаром прийдесь окропити вражою кровю волю України.

Листопадового свята хиба не святкують ті, котрим панське ярмо до вподоби та котрим полуди неволі заступають світло свободи і щастя народньої держави.

III.

Згадавши Першого Листопада 1918 р., у нашій груді бється серце живійше! Наша грудь переповняється чудними почуваннями, бо майже рівночасно наші почування і радісні і сумні!

Нам нині солодко на душі, бо ми святкуємо свято революції — свято повстання української держави на галицькій землі.

Нам рівночасно нині гірко на душі, бо ми стратили по 9 місяцях істновання свою державу — З. У. Н. Р.

Нам нині важко ще й тому, бо галицька земля стратила десятки тисяч найкращого цвіту, нам нині тяжко, що Лях проклятий оре нашими батьками, а матерями волочить зрабовану нам землю...

Так, Браття, нам сьогодня якось на душі і солодко і весело і тяжко...

Однак, Браття, сьогоднішнє свято має скристалізувати наші почування і нам повинно стати на душі весело і любо і солодко і ми повинні із повним розумінням празнувати Листопадове торжество.

І хоча нам вільно сьогодня і посумувати за хвилево страченою державою, і хоча нам вільно і заплакати над могилами, в котрих легко сплять герої нашої землі — то мимо того ми мусимо гордо віднести наші голови, наша груды мусить наповнитися сильною надією і кріпкою вірою на краще завтра.

Ми мусимо кріпко вірити в непоборимy силу нашого народа, котра в короткому часі — при троха лише догіднійшій політичній констеляції знова вибухне гураганом і змете ляцьку язву з нашої землі.

(Конець буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

„ЗАБЕЗДУРНО"?

Вичитав я в одному числі „Америки" пояснення редактора д-ра Назарука якомусь читачеви про значінне слова „забездурно". Як видно з того пояснення, то вже неодному читачеви „Америки" терпцю не стає з тим словом „забездурно", хоч др. Назарук запевнює, що воно колись перейде до літератури.

Чи перейде, чи не перейде до літератури пан Назарук зі своїм „забездурно", може сказати хиба той, хто хоче пророка вдавати. Одно я можу сказати вже нині, що воно вже входить в уживанне:

Питаються люде: Чому обороняється тих панів, що колись забрали від народу величезні простори землі „забездурно" і до сеї пори на них шаліють „забездурно"? Чи робиться се з переконання, „забездурно"?

Питаються люди: Защо нападається тепер на память Івана Франка? Чи „забездурно"?

Питаються люди: Защо вчиться нас називати себе Русінами, як сього хоче польський уряд? Чи „забездурно"?

Питаються люди: Защо хвалиться польський уряд за його розум та монархістичні думки? „Забездурно"?

Питаються люди: Защо розбивається запомогову акцію для наших братів у старім краю? „Забездурно"?

Чи можна дістати відповідь на сі питання „забездурно"? Певно, що ні. Коли 19 відділів „Провидіння" писали свої протести проти політики „Америки" „забездурно", то питатися будуть наші люди за ті цікаві річи „забездурно".

Д. Коцюбинський,
член 65. від. „Провидіння".

ЧИ ЖЕРТВИ ВІЙНИ НЕ ПОТРЕБУЮТЬ ПОМОЧИ?

В році 1917 тодішний президент Злучених Держав Вилсон підписав був проклямацію на уряджение так званого Українського Дня на збірку жертв для допомоги жертвам війни. З тої збірки „Українська Рада" передала наступаючій по собі орґанізації Українському Народному Комітетови суму 23 тисячі 833 доляри й 37 центів. Український Народний Комітет опісля повідомив громадянство, що він сі гроші вложив у рієлестейт, закупивши за нього дім при 30 Іст Сема Вулиця в Ню Йорку.

Сей дім там стоїть і досі. Заряджують ним і далі директори Народного Комітету, а то гр. Володимир Лотоцький, о. Володимир Лотович і гр. Добрянський. Вони мають обовязок заряджувати сим домом після найкращих сил і розуміння та висилати зиски до краю на ціль, на яку зібрані жертви в Український День.

Кілько мігби був вислати сей комітет зі сього дому?

Дім приносить з ренту: долина 65 долярів у місяць, вступ 120 долярів, перша підлога 60 долярів, друга підлога 55 долярів, або разом 300 долярів у місяць, або 3,600 долярів у рік.

Розходи там такі: Податків (як звичайно, за сирітський маєток платиться небагато) 250 долярів, вода 50 долярів, асекурація 100 долярів, огрівання й світло 400 долярів, обслуга 100 долярів, поправки та случайні опорожнення 200 долярів, проценти від довгів (6 процентів від 15,000 долярів) 900 долярів. Разом видатків у рік 2,000 долярів.

Віднявши розходи від приходів, покажеться, що дім має на рік 1,600 долярів.

Помноживши сей річний прихід через 8, то по нинішний день Народний Камітет мавби був вислати до старого краю 12,800 долярів, або мавби мати в себе на сю ціль сю суму й вартість дому, або разом 36 тисяч 63 доляри 37 центів.

Чи має Народний Комітет сі гроші для жертв війни? Кілько вислав він з того до старого краю? Кілько з того гроша зужив він уже на те, щоби втерти сльози вдовам і сиротам жертв війни? Самі директори можуть похвалитися 500 долярами. Що сталося з рештою? Як її думається переслати до краю?

Теперішний заряд дому не подає публичного звіту зі сеї справи. Більше як рік минув з часу, як щонебудь взагалі про сю справу говорилося.

Невжеж так має бути? Чи не чуємо голосів роспуки сиріт і вдів по українських інвалідах? Не бачимо їх рук, що до нас простягають о поміч почерез море? Поглухли наші серця?

Чия в сьому вина? Кажемо, що зарядчиків дому. Так усе кажуть люди, які не хочуть нічого для справи зробити. Вони все складають вину на других. Чи нема в сьому й нашої вини, що останки комітету не дбають за жертви війни, не дбають за виконаннє обовязку супроти маєтку, який попав у їх руки? Чому ми вміємо лишень давати жертви, аби відчепитися від просячого, а не вміємо постояти за тим, аби той, що жертви зібрав, виконав як слід своє зобовязаннє перед громадянством?

Чи не пора нам, громадяни, які давали свої лепти в Український День, взятися до роботи, щоби добути ті гроші, нами зложені, і вислати їх сейчас туди, куди вони повинні були вислані? Чи не маємо ми такого морального обовязку перед самими собою, перед нашим народом, перед жертвами війни і перед американським урядом, який пішов на зустріч нашій потребі та дав нам нагоду зібрати таку гарну суму? Чи маємо ми бути тим сином, що закопав свій талан?

П. Сокальчук,
37½ Ст. Маркс Плейз,
Ню Йорк.

ОЛЕКСІЙ К. ТОЛСТОЙ

КНЯЗЬ СЕРЕБРЯНИЙ

(Повість з часів царя Івана Грізного).

(45)

— Дорого се мене стоїть, — сказав він, немов жадуючи випустити з рук шмати — трудно його дістати. Як полізеш за ним не в свій час в болото, то такий тебе нападе страх, що крий Господи!

Князь взяв зашиту річ і кинув мельникови мошонку з золотими.

— Нагороди Господи твою княжеську милость! — сказав старий, низько кланяючись. — Тільки, батюшка, позволь ще слівце тобі сказати: тепер уже перед поєдинком до церкви не ходи, служби божої не слухай; инакше, чого доброго, чари мої з вістря зіскочать!

Вяземський нічого не відповідав і справився було до місця, де привязав коня, але нечайно затримався.

— А можеж ти, — сказав він, — напевно дізнатися, хто з нас живий останеться?

Мельник загикнувся.

— Та мабуть ти, батюшка! Як тобі живому не остатися! Я тобі й перед тим казав: не від меча твоїй милости смерть написана!

— Подивись ще раз в ведро!

— Чогож ще дивитись, батюшка! Тепер нічого не буде видко, і вода вже скаламутилась.

— Зачерпни свіжої води! — сказав Вяземський приказуючо.

Мельник послухав нехотя.

— Ну, щож там видно? — спитав князь нетерпеливо.

Старий з очевидною відразою нагнувся над ведро.

— Ні тебе не видно, батюшка, ні супротивника твого! — сказав він, блідніючи, — видно поле, набите народом; много голов на кілю сторчать; а на боці стос догарає і людські кости до стовпа приковані!

— Чиї голови на кілю сторчать? — спитав Вяземський, мимохіть перелякавшись.

— Не бачу, батюшка, все знов скаламутилось: тільки стос еще світиться, та кости чиїсь висять на стовпі!

Мельник з натугою підняв голову і, бачилось, ледви відвів очи від ведра. Його хапали корчі, піт лився з лиця його; він стогнучи і охаючи дотащився до купи і впав на неї обімлілий.

Вяземський найшов свого коня, сів і задуманий поїхав до Москви.

XXX.

Божий суд.

Підчас неприсутности Вяземського, Малюті було поручено важне діло. Цар приказав йому піймати найблизших слуг Атанаса Івановича і мучити їх кріпко, чи їздив пан їх до млина чарувати, і кілько раз він був у млині, і-що іменно задуме против його государського здоровля?

Більша часть слуг не призналась до нічого, але деякі не видержали мук і посвідчили все, що Малюта вложив їм в уста. Сказали вони, що князь їздив до млина по те, щоби звести з світа государя, що він виймав царські сліди і палив їх на огни; а декотрі сказали навіть, що Вяземський прихильний князеви Володимиру Андрієвичеви і хоче посадити його на царський престол. Але що слуги-казали не одно, то Іван післав по Басманова, щоби повторив все, що чув від холопів Вяземського.

Однакож Басманова не найдено в Слободі. Він вечером поїхав до Москви, і цар олютився, що він смів віддалитися против його розказу. Малюта покористувався тим, щоби кинути підозріння на самого Басманова.

— Хто знає, государю, — сказав Скуратов, — чому він не послухав твоєї милости? Може він за-одно з Вяземським і лиш про око доніс на него, щоби тим певнійше погубити тебе?

Цар повелів Малюті тимчасом мовчати про все, і коли вернеться Басманов, не показувати йому, що його неприсутність завважано.

Тимчасом настав день призначений на судний поєдинок. Ще до-світа нарід стовпився в вікнах і повилазив на крівлі. На звістку про бій наспіла товпа народу зі всіх околичних сіл і міст, а навіть з Москви приїхали люде всіх станів подивитися, кому Бог поможе в сій справі.

— Ану-ю, брате, — сказав один гарно одітий гусляр своєму товаришеви, сяжнистому молодому парубкови, з добродушним та дурноватим лицем, — іди наперед! може тобі доведеться пропхатися до ланцуха, обведеного довкола. Ех, народу раз народу! Пустіть, православні, позвольте нам, Владимірцям, на суд божий поглянути!

Але товпа не розступилася, бо й годі було розступитися.

— Та ідиж ти, байтало якийсь! — повторив гусляр, штовхаючи товариша під бік, — не можеш хиба пропхатися?

— Чому ні! — відповів вялим голосом парубок.

І висунувши вперед здорове своє плече, він зачав розпихати товпу, немов залізним клином. Роздалися крики і прокляття, але оба товариші сунулися вперед, не зважаючи ні на що.

— На право, на право! — говорив старший, — пощо ти справився на ліво, дурню? Зверни туди, де списи сторчать!

Місце на котре вказував гусляр, було приготовлене для самого царя. Воно складалося з помосту з дощок, накритого червоним сукном. На нім було поставлене царське крісло, а сторчали там списи і рогатини належали до опричників, що окружали поміст. Другі опричники стояли коло ланцуха навколо поля, місця для кінного чи пішого бою. Вони відганяли нарід бердишами і не давали йому напирати на ланцух.

Ідучи наперед, крок за кроком, гусляр і величезний парубок діпхались в кінці до самого поля.

— Куди лізете! — закричав один опричник, замахнувшися на них бердишом.

Парубок роззявив рот і, не знаючи, що відповісти, обернувся до свого товариша, але той зняв обома руками шапку і кланяючись раз-за-разом в пояс, сказав опричникови:

— Позвольте, панове чесні, владимірським гуслярам на суд подивитись! З самого міста Владимира прийшли! Позвольте постояти, панове чесні!

І усміхнувшися лукаво вкрадчиво, він показав з під чорної бороди свої білі зуби.

— Ну, нехайже! — сказав опричник: — назад вже не пропхаєтесь; стійте тут; тільки ані раз вперед не подавайтеся, бо череп розвалю!

По площади походжували оборонці і свідки обох сторін. Тут же стояв боярин і окольничий та два дяки*) що всі мали наглядати за порядком підчас бою. Один з дяків тримав розтворений судебник Володимира Гусева, виданий ще при князи Івані Василевичу III., і толкував з товаришем своїм о случаях сего поєдинку.

— „А досудяться до поля" — читав він, вказуючи пальцем на одно місце в судебнику, — „а на поли, не стоявши, помиряться..." коли се перебили його крики товпи.

— Цар іде! Цар іде! — говорили всі, хвилючись і знимаючи шапки.

Окружений множеством опричників, Іван Василевич приїхав верхом до місця поєдинку, зліз з коня, вийшов ступнями на поміст і, поклонившися народови, сів в крісло мов чоловік, що лагодиться дивитись на цікаве представлення.

З заду і навколо него поставали царедворці.

В той самий час на всіх слобідських церквах вдарено в дзвони, і з двох напротивних боків вїхали на поле Вяземський і Морозов, оба в боєвих нарядах.

— Ех, кінь, кінь! — промовив володимирський гусляр, вхопившися обома руками за голову і тупаючи ногами: — що за кінь! І не бачив я ніколи такого коня! якби то він, був з своїм їздцем, — додав гусляр про себе, дивлючись на Вяземського, — якби то він був звився так коло Поганої-Калужі!

— Чув ти, — продовжав він весело, штовхаючи ліктем товариша, — чув ти, дурню? котрий кінь тобі ліпше подобається?

— А той! — відповів парубок, вказуючи пальцем на Морозового коня.

— Той? А чомуж той?

— А тому, що грубший! — відповів парубок ліниво.

Гусляр розсміявся, але в тій самій хвилі роздався голос клікунів:

„Православні люде! — кричали вони на всі боки площади, — зачинається судний бій межи оружничим царським, князем Атанасом Івановичем Вяземським, а боярином Дружиною Андрієвичем Морозовим. Тягаються вони за безчестє своє, за бійку й каліцтво, і за вхоплення боярині Морозової! Православні люде! Моліться Пресвятій Тройці, щоби помогла вона побідити правій стороні!"

Площадь затихла. Всі видці стали хреститись, а боярин, що мав наглядати за боєм, приступив до царя і, поклонившися низько, промовив:

— Чи приказуєш, государю, зачинатися полю?

— Зачинайте! — сказав Іван.

Боярин, окольничий, оборонці, свідки і оба дяки відступилися на бік.

Боярин дав знак.

Противники виймили збрую. На даний знак їм треба було гнати один на одного, але, всім на диво, Вяземський захитався на сідлі і випустив з рук поводи. Він упавби на землю, якби оборонець і свідок не надбігли і не помогли йому злізти з коня. Конюшні вспіли вхопити його коня за узду.

— Возьміть його! — сказав Вяземський, оглядаючись тусклими очима, — я буду битись пішки!

Бачучи, що князь зліз з коня, Морозов також зліз з свого і віддав його конюшим.

Свідок Морозова подав йому величний шкіряний щит з мідяними бляхами, приготовлений на случай пішого бою.

Свідок Вяземського приніс йому також щит, але Атанас Іванович не мав сили надіти його на руку. Ноги йому дрожали, і він впав би був другий раз, якби його не схопили.

— Що тобі, князю? — сказали йому в один голос свідок і оборонець, дивлячись здивовані йому в очи; — опамятайся, князю! На поли не стояти, так само, як поборному бути!

(Дальше буде).

*) Дяки = секретарі.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ПАЛМЕРТОН, ПА.

Концерт у честь Івана Франка.

В неділю, дня 28. листопада, відбувся тут концерт для відсвятковання 10-літної річниці смерти Івана Франка. Концерт відбувся в українській церковній гали.

Концерт почав гр. Ігнатій Костишин, пояснюючи зібраним, що се свято в честь великого українського діяча і тому ніякої президії тут не вибирають, та пояснив точки концерту.

Перше всего виступив місцевий український хор під управою гр. Миколи Кучера, дякоучителя української католицької церкви, та відспівав „Огні горять" та „Якби була я зазулев". Коли взяти під увагу, що хор мав дуже короткий час до приготовання, та що управитель хору міг відбути з ним всего пару проб, хор вивязався зі своєї задачі зовсім удачно.

Святочну промову про діяльність Івана Франка виголосив гр. Омелян Ревюк. Він говорив про відношенне Івана Франка до українського національного руху в Галичині. Він показав, що Іван Франко застав при вступі на політичну арену наш народ у страшній темноті та в чисто кріпацьких поглядах. Франко кинув визов кріпацькому світоглядови, що покутував в душах української суспільности Галичини, хоча від знесення панщини минуло вже ціле покоління. Свої панщизняні погляди проявила суспільність найкраще тоді, коли вона прилучилася до австрійського цісарського уряду та до польської шляхти до нагінки на Івана Франка, який кликав до пошановання одиниці й народа, до освіти, організації й боротьби за кращу долю людий, кляс і народів. Боротьба була церівна, але остаточно в ній таки переміг Франко, бо він заступав те, що в людині є здорове і сильне. Головно завдяки невсипущій праці Франка український нарід Галичини розвинув живу діяльність на всіх полях людської праці, а наконець пішов у бій смертельний за свою національну свободу. Хоча впав він у сій боротьбі, та до рабства він уже вертати не хоче. Він жде хвилі, щоби наново повстати за право бути новим хазяїном на своїй землі.

Після сього хор виступив у друге й відспівав сим разом „Завіщанне" та „Козаченьку, куди їдеш?" а відтак на закінчення заінтонував „Ще не вмерла Україна".

На сім мабви був покінчитися концерт. Але громада, видно, не показувала охоти розходитися домів. З огляду на те гр. Ревюк виступив з другою промовою, в якій підняв вагу устроювання таких національних свят, як свято в честь Івана Франка. В Америці того рода обходи мають значінне для старших, бо вони удержують у них живими память старого краю та тої боротьби, яка там ведеться. Важні вони й для нашої молодіжи, виростаючої в Америці, бо вони показують їй, що й наш народ видав великих людий, а се наповняє дітий пошанованием до своїх родичів, до народа, з якого вони вийшли, а посередно й поважанием до себе самих, яке є одною з головних основ до повного розвою одиниці.

На заклик гр. Климишина заряджено збірку на памятник Івана Франка. За збіркою пішли п-на Анна Гишта, гр. Михайло Марців, Дамян Демчук і І. Климишин. До сеї збірки комітет концерту буде старатися виєднати жертви від місцевих товариств.

Присутній.

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

Листопадове торжество.

Заходом українських організацій: Українського Народного Дому, української православної церкви св. Михаїла, відділу 345 У. Н. Союза, відділу ім. Трильовського, Нар. Помочі та тов. ім. Кобилянської відсвятковано 7. XI. Першого Листопада — 8-му річницю проголошення укр. держави на західних землях України. Свято відбулось в такому порядку. Рано о 10. годині згадані організації взяли участь в богослуженню за полеглих героїв 1. XI. 1918 р. Після богослуження і панахиди були виголошені 2 річеві промови над могилою прекрасно уладженою перед вівтарем в церкви, котра присутним нагадувала могилу українського жовніра „серед степу широкого на Вкраїні милій". Могила уладжена була так удачно, що учасники української війни признавали, що дійсно так само виглядають українські могили в старому краю. Могилу уладжували гр. Пилатюк, Мельник, Процай і г-ки Качмар, Хай і Коцюба.

Над гробом-могилою в церкві промовляли о. Запаринюк і д-р В. Клодницький. Перший бесідник, говорячи більш чим щиро, зі сльозами в очах, так зворушив присутних, що богато із присутних ревними слезами зачало плакати. Хто був в церкві, хто чув щирий плач, хто чув гарячі мольби за кращу долю Галичини, то той, як вірує в Бога, мусить набрати переконання, що Бог мусить вже раз змилосердитися над нашою країною і змести з неї ляцьку язву.

Дуже річеву — однак в іншому тоні держану, промову виголосив д-р Клодницький. Він як бувший учасник у визвольній боротьбі змалював присутним в церкві історичні події, серед яких виросли на землях України того рода могили. Бесідник не рожалоблював присутних в церкві, бо він доказував, що якраз ті могили, що вкрили нашу територію широкої України змиди з нашого народа тавро „рабів". Волю, говорив Клодницький, здобуває собі кожний нарід лише найбільшими зусиллями і кровавими жертвами в обороні своїх прав на життя.

Герої, спочиваючи в богатьох могилах на Україні, не жадають від нас сльоз — вони кличуть нас до бою, вони нагадують нам, щоб ми не жаліли нічого пожертвувати за свободу, бо сто-раз красше є лягти головою на полі бою, чим бездушно живучи в ярмі, **обіцювати Україні, що душу і тіло положимо за свободу.** Герої ні зітхань, ні сльоз, ні обіцянок „душу й тіло положим" не вимагають від нас. Вони рішуче жадають від нас того, щоб ми взялися до праці над самими собою, над вихованням в українськім дусі своїх дітий та щоб ми живучи в красших матеріяльних обставинах помагали щиро краєви, який змагається з ворогами.

Не плачмо над могилами та не жалуймо героїв, — говорив бесідник — але биймось в груди і плачмо над своїми гріхами супроти Вітчини і від нині станьмо ліпшими і готовими як герої з 1918 за нарід не боячись головою лягти.

В бадьорому настрою розійшлися зібрані з церкви домів.

Другу частину свята становив концерт, який відбувся вечером на галі 1007 Main St., N. E. Мимо лихої погоди на концерт прибуло богато Українців. На галі було окрім членів згаданих організацій, котрі улаштовували листопадове свято, чимало з груп „індепенденти" та большевики. Українців греко-католиків не було. Вони не хотіли ніяк згодитись святкувати разом, заявляючи, що „ми собі, самі свої, будемо святкувати". Це троха дивне, бо таке свято, як **Першого Листопада повинні всі Українці святкувати разом.**

На 1007 Main St., на сцені була уладжена велика козацька могила з написю „полягли в бою за Волю".

Концерт складався з вступної промови, яку дуже гарно і щиро виголосив о. Запаринюк, з музикально-вокальних точок, в декламації та зі святочної промови про листопадове свято. З хорів найкрасше випали пісні „Ви жертвою в бою" та „Не пора", якою закінчено концерт. З декламацій більш чим знаменито випала декламація „Молитва вдови із дитиною-хлопчиком на могилі" (п. Процай) та „Козак Невмірака" (гр-нин П. Гайва).

Присутні були дуже захоплені святочною промовою д-ра Клодницького, поміщеною в „Свободі" на иншім місці. Чистий дохід з листопадового свята виносив $48.74.

Суму ту вислано до Обеднання в Филаделфії на потреби рідного краю.

Присутній.

Август Стріндберг.

ЯК МУРАШКИ ОСНОВУВАЛИ ДЕРЖАВУ

В давних часах мурашки лучилися в громади і жили собі, як звичайно звірята, щебетали любовно. Тяжко було самицям здобувати для себе і семі поживу, передовсім тоді, як молоденькі муравлятка потребували материнської опіки. Але щож мали вдіяти, коли легкодушні самці, щоби не слухати крику немовлят, втікали з хати, шукали власної розривки.

Одного гарного ранку одна мати, второплніща як її товаришки, скликала муравлине віче, щоби на ньому обговорити справу оснування держави. Підприємчива самиця отворила засідання знаменитою промовою, переривану рясними оплесками зборів, і доказала з цілою ясністю (потрібною для розвязки питань), що успіх розвитку муравлиної суспільности основується на поділі праці. Самиці годилися дальше пильнувати домашнього огнища, приладжувати страву і колисати дітей, а зате домагалися, щоби самці доставляли поживу та щоби взяли на себе державні справи і оборону кордонів держави. Умовини ці здавались самцям приступними і так забралися до оснування муравлиної держави.

І почали самці працювати: стягали звідусіль матеріял, потрібний для будови муравлища, а рівночасно пильненько правили державою. Але небавом переконалися, що дали обманути себе.

— Ви собі сидите вигідно за печею і нічим не журитеся а ми тимчасом замучуємося працею, відітхнути не маємо часу — говорили самці до самиць. — Ми згодилися доставляти вам поживу доки наші діти маленькі. Але тепер хоч діти давно попідростали, то весь тягар удержання родини тяжить на наших плечах. То несправедливість.

Самиці не відповіли на те нічого. Зібралися лише, щоби розглянути повищу справу й ухвалили стягнути трохи віжки самцям, а самим пильніше присвятитися вихованню молодого покоління.

Розпука огорнула самців, бо їм ще більше обмежено свободу. Щоби зєднати собі прихильність самиць, весь мужеський рід муравлів став плазувати перед товаришками і повзти перед ними, наче хроби.

Молоденькі самиці вчилися шанувати старі самиці, але за що, того ніхто не вмів сказати їм. Так поневолено мужеський рід.

З часом одначе винищуюча війна стала поширювати спустошення серед самців. Зменшила значно їх скількість і самиці творили переважну більшість у муравлиній суспільности. Було тепер богато старих дівчат серед мурашок і самиці не могли подолати з доставою поживи для всіх родин. Настав голод між незамужними мурашками. Старі дівчата постановили зробити революцію, цебто зачали працювати.

Якийсь самець предложив запровадити мормонізм. Одначе цей проект відкинули. Довгі літа дівування ослабили в самицях усяку охоту до подружого життя. Замучених працею самців усунули від управи державою. Безполі, старі панни перевели революцію: вбили цілу масу самиць і самців. Лише невеличкій скількости подружж дарували життя, щоби не загинув муравлиний рід. При цьому разураз повторювали:

— Тепер покажемо їм, і що няньчення дітей і варення не є призначенням самиці. Представиків мужеского роду замкнули в гаремах, під сторожею жіночих евнухів.

Гаремове життя ослабило мурашок-матерей так дуже, що перестали виховувати своїх дітей. Безполі старі дівчата мусіли тепер знизитися до занять мамок і няньок, а розкошів материнства не зазнали.

Нині мурашки нарікають на невмолиму долю і жаліють над наслідками поповненої помилки.

— Бачите — насміхаються з них позбавлені влади самці — нема сили, яка змоглаби відірвати вас від колиски немовлятя.

Добродій Джан Любок — учений — досліджує життя мурашок при помочі мікрофону. Йому здається, що до ух його дійшли якісь відголоси проектів нових реформ у муравлиній суспільности. Одначе всі проєкти кінчаться нічим відтоді, як мурашки довідалися щось про теорію еволюції. Поступова партія запевняє, що муравлище повстало природним способом і тому його устрій є здоганний і та не слід змінювати його.

Переклав **М. Ходорівський.**

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

БАРІОН, Н. ДЖ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 213, повідомляє своїх членів, що надзвичайний мітінг відбудеся дня 7-го грудня, в гали церковній, о 7-ій годині вечером. Обовязком кождого члена є явитися на сей мітінг, бо є важні справи до полагодження. Контрольна комісія буде здавати справоздання касове за минувший рік, як також, будемо вибирати новий уряд на рік 1927. Проситься членів вирівнати свої належитости до Братства і також щоб не забували за Сиротинець-Захист У. Н. Союза. — Мих. Шаламет, предс.; Олекса Маньків, кас.; Бирич Андрій, секр.

НА ПОМІЧ СТРАЙКУЮЧИМ В ПАСЕЙКУ, Н. ДЖ.

NEW YORK, N. Y.

Укр. Тов. Жеребецька Любов, від. 144 У. Н. Союза, ухвалило з каси жертву $10.00. В Фурик зібрав на заручинах у А. Федуи і Т. Фурик $16.00. Добровільна жертва членів $19.00. З двох лїст (ч. 13880 і 16955) $2.00. З книжочок від. 331 до 340 і 381 до 390, $2.00. — Разом сума $49.00.

Гроші вислано на руки Свободи. Товариство дякує всім Жертводавцям.

Стефан Шевців, предс.
Дмитро Чайка, секр.

З ІСТОРІЇ ГРОШЕЙ.

В історії людства були часи, коли то люде не знали, що то таке гроші. Тоді не купували, а обмінювалися. Приміром за пять струсиних яєць давали одну боброву шкіру, одного невільника за мішок каврі-мушлів. Взагалі найбільше обміновалися цими **каврі-мушлями**, мушлі ті були найбільше поширені для обміну, заки появилися инші гроші. Мушлі ті є з жовтих слимаків, що мають ротик ніби узублений. Збирати сотнарами такі мушлі то була тяжка праця. До того ще народи, які не жили над морем, не могли послугуватися каврі-мушлями для обміну і для закупна. Мусіли вишукати собі щось инше для обміну. І найшли, а саме **худобу**, передовсім **рогату худобу**. Довідуємося про те приміром із Гомерової „Одисеї", де богато равів говориться про заплату „гарною худобою". Пізнаємо це і з латинської мови. В латинській мові худоба значить pecus а гроші pecunia. Отже на значіння худоби і грошей мали Римляне майже таке саме слово.

Єгипет, найстарший осередок культури в світі, був теж країною, в якій найперше зявляються гроші. Около 1500-го року перед Хр. находимо там первісні гроші, які виробляли з серпентинового каменя, що численно находиться в ріці Нілі. Але ці перві гроші не довго вдержалися, може й з тої причини, що псувалися наслідком непогоди (вітрили), їх вартість (тягар) меншала. Наслідником серпентинової монети була мідяна монета. Мідь добували в копальнях Єгипту. Чи також срібні гроші були винаходом Єгиптян, не напевно сказати годі. Але з біблії знаємо, що в Єгипті срібні гроші були офіціяльним платничим засобом за часів Йосифа, бо брати продали Йосифа єгипетським купцям за двацять срібняків. Нема сумніву, що мідяні і срібні гроші з Єгипту поширилися завдяки воєнним і завойовним походам Єгиптян у Малій Азії й Греції. Мала Азія може похвалитися, що була першою країною, в якій появилися золоті гроші. Лідія довший час була найбогатшою країною на світі. Лідійський король Крез мав кілька срібних і золотих монет. Як Перзи завоювали Лідію, переняли вони поділ монет. Тоді гроші були угловаті. Золоті монети славного перського короля Дарія важили пересічно по 8.85 грамів (чистого золота). Такі гроші рубали з золотих штаб. Паперові гроші повстали в Китаю. В Китаю, що довго перед европейськими народами мав свою питому культуру, у найдавнійших часах були мідяні гроші а може й порцелянові офіціяльним платничим засобом. А що міди не вистарчало на покриття державних потреб, а Китайці не знали ані золотих ані срібних грошей, то впали на думку друкувати паперові гроші. В Европі стали друкувати паперові гроші кілька тисячеліть пізніще. Перші паперові гроші в Европі появилися в 1661. році в місті Стокгольмі (у Швеції), а в 1694. році (коли то основано Англійський Банк) признано паперові гроші державним міжнародним заступством грошей. Крім паперових грошей були ще шкіряні, шовкові банкноти і порцелянові гроші.

Між злодіями.

I. Злодій: Знаєш, тепер уже нема на світі чесних людей!

II. Злодій: Чомуж то?

I. Злодій: За виставовим вікном стояв перстинь, а біля нього напис: „14-каратове золото". Мені з великим трудом удалося вкрасти той перстинь, а коли потім я хотів продати його, показалося, що то не 14-каратове!

Купець: Отсю машину до прання щиро раджу вам купити собі. Вона сама оплатиться вам.

Купуючий: Коли так, то дуже добре. Прошу мені цю машину відіслати до дому.

Купець відослав, але грошей за неї не одержав. Посилає вдруге хлопця з грішми.

— Щож твій пан жартує собі з мене?! — питається гість хлопця. — Нині присилає тебе до мене за грішми, а вчора казав, що машина сама оплатиться!

Чемність.

Мати (до дочки): Чемні люде не позіхають, моя дитинко.

Дочка: Чемні люде вдають, що не завважали, як хтось позіхнув.

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

140.

Сестрицтво Непороч. Зачаття Пресв. Діви Марії в Куртіс Бей, Мд., відділ 290. У. Н. Союза.

Потреба Сиротинця давно давалась відчувати у нас на іміграції. Наше Сестрицтво витає таку благородну працю з великим одушевленням. Повідомляю Вас, пане секретар, що я буду старатися ще трохи більше зібрати жертв від члениць на Сиротинець і вишлю на другий місяць разом, кілько зберу. — З поважанням, Анна Хімяк, секретарка.

141.

Братство св. Петра і Павла в Ню Александрії, Па., відділ 82. У. Н. Союза.

На жовтневім мітінгу секретар пояснив справу будови Сиротинця при Українськім Народнім Союзі, на що члени відповіли датками по 1 долярови. Зі збірки прийшло 25 долярів, Братська каса додала 5 долярів, разом вислано 30 долярів. Братська каса не була в змозі більше жертвувати на сю ціль, бо маємо за богато хорих. Але і на будуче не забудемо на Сиротинець і підіпремо сю справу о скільки будемо в змозі себе оподаткувати. — За уряд: Василь Ільків, предсідатель; Теодор Шиляк, секретар; Іван Півінський, касієр.

142.

Братство св. Михаїла в Росфорд, О., відділ 235. У. Н. Союза.

Коли ще в місяці маю я предложив членам братства справу будови Сиротинця, то з поміж членів виринали всякого рода відповіди. І так майже три-годинний мітінг не приніс жадної користи, лише сам уряд і двох членів зложили 2 дол. 50 цнт.

В місяці червни я нічого не згадував про збірку, думаючи, що то безпідставне буде наклонювати знова тих самих, котрі в маю відповіли.

Аж доперва в місяци липни на мітінг прибули майже всі члени, і завдяки двом урядникам т. є. Леонови Бобакови яко предс. і Ігнатієви Кущнірови, кас., що перед мітінгом забралися до коротеньких предмов в справі Сиротинця, погляд набрав цілком иншого характеру, бо тих кілька висказаних ними слів вплинуло на членів так симпатично, що як є 50 членів в нашім братстві, так всі до одного зложили по одному долярови, і ще до того всі члени ухвалили, щоби і з братської каси жертвувати 11 дол., що разом зробило 61 долярів, які рівночасно засилаю. — Остаю з поважанням. За уряд: Олекса Невойда, секретар.

143.

Товариство Запорожська Січ в Вунсакет, Р. Ай., відділ 206. Українського Народного Союза.

В залученню засилаємо чек на суму 117 долярів. Се жертва нашого товариства на початок сього великого діла, яке почав Український Народний Союз. Наше товариство занялося сею працею на своїм квартальнім мітінгу. Всі члени заявилися за піддержанням Сиротинця. Збори ухвалили на сю ціль з томітінгу зібрано 92 долярів. На міітінгу зібрано 92 доляри, разом 117 дол. Дня 25. квітня, 1926. на мітінгу відчитано відозву в справі Сиротинця і ухвалено більшостю голосів, що кождий член обовязково має дати одного доляра. Отже уряд працює над тим, щоби довершити се діло, котре для кождого Українця буде корисне, а також для малих сиріт та й старців, щоби мали свій притулок, бо де є своя хата, там своя правда!

Ми урядники тов. Запорожська Січ взиваємо всіх тих членів, котрі це не дали своєї належитости, нехай зложать як найскорше, а уряд постарається вислати другим разом. — Уряд тов. Зап. Січ, від. 206. Українського Народного Союза.

144.

Сестрицтво Успенія Пресвятої Діти Марії в Дербі, Па., відділ 303. У. Н. Союза.

Гадку будови Сиротинця-Захисту при Українськім Народнім Союзі наше сестрицтво приняло з великим одушевленням і рішило підпирати морально і матеріяльно. З причини великого безробіття, збірок жертв на сю ціль ще не покінчено, але в короткім часі будемо старатися упоратись з цею колектою і зібрану суму вишлемо на руки Комітету будови Сиротинця. Помагай Біг, в розпочатім ділі! — Остаємо з належним поважанням. За уряд: Катерина Корлевят, предс.; Катерина Байло, секретар.

145.

Тов. „Вільна Україна", відділ ського Народного Союза в Кембель, О.

Хвальний Уряд Сиротинця Українського Народного Союза.

В листі місячних звітів пересиляю 5 долярів, як жертву на Сиротинець. Імена жертводавців подані на виказі. Спільними стараннями збудуймо Сиротинець-Захист для потребуючих в Америці українських сиріт і старців. — З поважанням, Федор Кузенко, секр.

(Дальше буде).

ЧОМУ ПТАХИ ВІДЛІТАЮТЬ У ВИРІЙ?

Ще дітьми вчилися ми а почасти і самі бачили, що богато птахів осінню покидають нас а щойно з початком весни знову вертаються до нас. Нам здавалося, що ми знаємо, чому то так діється. Причиною перелету птиць уважали ми недостачу поживи підчас холодної зими. Дійсно це торкається великої части перелетних птиць, бо вони покидають нас щойно як настане зима, а вертаються вже як нашу батьківщину огрівають перші теплі проміні сонця. Ба, богато з них, як шпаки, жайворонки, червоношийки остаються цілий час у нас, в місцях захистних або коли люде заопікуються ними. Не відноситься це до бузька, який кидає нас уже тоді, як має ще досить поживи, а часто вже в марті вертається, коли ще все вкрите снігом і ледом. Не торкається це також птахів, які остаються у нас 3—4 місяці, як приміром зазуля. Але й учені мусять признати, що ще не знають, чому ці птахи перелітають.

Деякі вчені, як приміром природник д-р Гайнрот, пояснюють перелет птиць зменшенням температури у давних часах. Коли земля мала ще богато **власної теплоти, коли теплота сонця була для землі ще неважною, на всій земській кулі була майже однакова температура. Тоді птахи могли всюди однаково жити. Колиж потім температура землі зменшилася, так як і нині ще постійно зменшується, тепло сонця взяло верх над теплотою землі. Повстали пори року і полоси (стрефи).** На бігунах потворилися маси леду, а також у поміркованих стрефах настали ледові часи; птахи мусіли більшу часть року проводити на рівнику (на південній півкулі птахи перелітають на північ). Згідно з тією гіпотезою треба приняти, що предки згаданих птахів, як більше вразливі, могли перебувати лише не довго у своїх родинних місцях (літнищах) і цю прикмету одідичили по них їх потомки з теперішньої періоди землі. Догадуються, що літо з ледяної доби зачиналося скорше, але й кінчилося вже в серпні.

Богато перелетних птахів летить стадами, але є теж птахи що перелітають поодиноко. Богато птахів летить лише в ночи. **Навіть птахи, які держимо в клітках, на час перелету стаються неспокійними, хоч їм зовсім тепло і мають доволі поживи. Все те появи, які можна пояснити нервовою системою птахів, але наука цього ще не розслідила.**

На ріжні способи відлітають птахи. Деякі летять ключем (прим. журавлі), инші рядами, инші неупорядкованими товпами на зовні заокругленими. Одні летять вище, инші низше, а підчас погоди всі вище як підчас непогоди. Треба зазначити, що не летять вище як кількасот метрів. Це вже пересада, що птахи летять на кілька тисяч метрів високо, бо на такій висоті людське око навіть не розріжнило би птаха, а також на такій висоті мусіли би згинути, бож там дуже зимно.

Скорість лету пересічно не виносить більше як 50—60 кільометрів на годину, при чому, самособою, треба узгляднити напрям і силу вітру. Одні птахи летять довше, инші коротше, бо не всі зимують у тих самих околицях. І так богато птахів задержується вже в південній Европі, инші в північній Африці. Богато летить теж аж й глибину теплих країн. **Птахи з Америки летять у напрямі рівника,** а ті, що жувуть в Австралії, перелітають до північних частей тої части світа, навіть до Нової Ґвінеї. Підчас перелету грозять перелетним птахам ріжні небезпеки. Змучених перелетних птахів убивають люде цілими масами і зїдають як ласощі. Так гине богато співучих птахів.

ЖАРТИ.

Справедливість.

На поліцію прийшов чоловік і каже, що йому вкрадено годинник. На другий день той самий чоловік знову прийшов до поліційного офісу й каже:

— Я помилився. Мені годинника ніхто не вкрав. Я мав його в иншому одязі.

— За пізно, — каже поліційний урядовець — ми вже вчора вечером арештували того злодія, що вкрав ваш годинник.

—o—

Господиня: Ах, я скалічилася в палець. Дивися, як кров тече! — каже господиня до служниці.

Служниця: Я зараз пошукаю щось, чим ви обвинули би собі палець. Я закличу пана!

—o—

Мати приїхала з великого міста на село зі синком, який ще ніколи не був на селі.

— Видиш, сину, то свиня.

—Мамо, а чому ти називаєш так це сотворіння, що злого воно зробило?

—o—

Вечірня молитва.

Хлопчик (молиться, вкінці говорить): Дай Боже здоровля татови і мамі і скажи Петрові, щоби не скоботав мене в підошву, бо як не перестане, то виб'ю його!

—o—

— Чого плачиш, хлопче? — питається прохожий заплаканого хлопчика.

— Бо я заблудив, — заводить хлопець.

— То ще не потребуєш так заводити. Деж ти мешкаєш?

— Я не знаю, — каже хлопець — бо ми вчора рано перепровадилися, а я не знаю де.

— Ну, а як називаєшся?

— Я не знаю, — каже з плачем хлопець — бо мама нині рано вдруге вийшла замуж.

—o—

— Сину ти не розумієшся на спорті, не знаєш ніякого модерного танцю, чим жеж можеш заімпонувати своїй жінці, чим можеш ущасливити її? — попрікає теща чоловіка своєї дочки.

—o—

До Ганемана, основника гомеопатії, зайшов раз якийсь знатний Англієць, щоби оглянув його. Ганеман потримав Англійцеві фляшинку під носом малу хвилиночку й сказав: „Вже добре. Ви вже вилічені". „А скільки маю заплатити?" спитав Англієць. — „Тисячу франків". Англієць мовчки витягнув тисячфранківку, подержав хвилиночку її Ганеманові під носом, сховав банкнот назад до кишені, поздоровив Ганемана й сказав: „Уже добре. Ви вже дістали заплату!"

—o—

Один добродій підчас їзди в трамваю здибає, як йому здається, свого приятеля.

— Слава Богу, Романе, що я тебе нарешті бачу! Так тяжко стрінути тебе!

— Я не Роман, я Степан — відповідає холодно подорожній.

— Ну, я і не повірив би, але така схожість, що дійсно легко помилитися. Не гнівайтеся, пане.

На другий день тойсам добродій стрічає знову того подорожнього і каже:

— Ну, знаєш Романе, що мені вчора притрапилося: іду так як ось нині трамваєм і здибаю якогось ідіота, зачинаю з ним розмову ніби з тобою, бо цілком був подібний до тебе...

—o—

Вигідний.

Осьтут маєте тих кілька центів. То вам буде на нині. Коли хочете, можете зайти до мене раз на тиждень, я дам усе вам щось. Мешкаю 65 улиця ч. 82, четвертий поверх.

Жебрак: Коли є до вас ліфт, то прийду.